

"כמו חצב..."

מי זה החתיך הזה שבדיוק יצא מהאדמה?!

איילת יצחק, שנת שירות, בית ספר שדה גליל

האם שמתם לב לשינויי שהתחולל כאן לאחרונה? לשינויי מזג האוויר? לרוחות הנעימות של אחר הצהריים? ולקרירות של הערבים? לשמים המאפירים? לתלמידי בית הספר שחזרו לספסל הלימודים? אחרי קיץ חם וארוך, ואחרי המלחמה שלנו להשבת השקט לדרום, אפשר לומר שאנחנו רק מחכים לשינוי הזה שיגיע כבר.

יש מי שלא מחכה לאף אחד, שהוא פועל לפי הזמנים שלו והוא לא מרגיש צורך להתאים עצמו לאווירה שמסביבו. מי שנחשב ל"ה- מבשר" של כל השינוי הזה שמתחולל בחוץ – החצב! החצב, פרח נפלא שהופעתו מודיעה לנו על בוא הסתיו. פריחתו, בעיניי, היא ממש בגדר נס גלוי לעין! איך מסוגל צמח להגיח אל העולם בתקופה הכי קשה בשנה, לצמוח בעקשנות רבה אל מול היובש שמסביב ולהרחיב לנו, ולכל החרקים הנהנים מהצוף שלו, את הלב. החצב הוא אחד מצמחי הבצל הבולטים בנוף הארצישראלי והוא נפוץ כמעט בכל אזורי הארץ. ישנם כמה הסברים לשמו – הראשון, כיוון שהוא מתחיל להציץ מתוך הבצל שלו סביב ט"ו באב, לכן נגזר שמו "חצי-אב", שזה אמצע החודש. הסיבה השנייה והמוכרת יותר לשמו, היא יכולתו "לחצוב" בסלע ולהקשות על אלו שמנסים לעקור אותו, לא בכדי המדרש מספר כי כך נקבעו גבולות בין נחלות בתקופת יהושע בן-נון, כך שלא יוכלו לעקור את הצמח בקלות ולנסות לגנוב שטח אלה מאלה.

**פרחי החצב – נגישים לכל חרק
צילום- יואב שרעבי**

החצב שייך למשפחת פרחים הנקראים "מבשרי סתיו", פרחים הפורחים בסוף הקיץ לפני היורה, והחצב הוא המוביל בתחומו, מבשר הסתיו הכי בולט! הסיבה להתבלטות שלו בשטח היא ללא ספק הגובה שלו. עמוד התפרחת נע בין 70 עד 180 ס"מ. ועל העמוד יש המון פרחים המסודרים לאורכו. בכל יום פורחת קבוצה אחרת של פרחים על העמוד מלמטה למעלה. הפרחים נפתחים בלילה, פרחים כל היום וקמלים בסופו. בדרך זו ניתן גם לדעת באיזה שלב נמצא החצב בפריחתו! כמו שהזכרתי מקודם הצוף של החצב נחשב למעדן יוצא מן הכלל! ומבנה הפרח לא מותאם באופן אישי לחרק מסוים לכן כל החרקים יכולים ליהנות מהצוף כשהם לא דווקא מאביקים מוצלחים עבורו.

פריחת החצב בסוף הקיץ ובסתיו היא מנגנון הישרדות ייחודי שהוא ועוד צמחים ממשפחתו, משפחת הגיאופיטים, סיגלו לעצמם על מנת להתרבות. בסוף הקיץ התחרות על האבקה היא קטנה יותר לעומת

האביב, ולא סתם רוב הפרחים מעדיפים לפרוח באביב – יש יותר חרקים ומאביקים. בנוסף החצב נמצא במלחמה מתמדת מול חיות שרואות בו מעדן שלא מהעולם הזה. לכן הוא נקט בכמה שיטות: קודם כל הבצל שלו בתוך האדמה, כך שהוא לא נגיש לכל. שנית, בתוך רקמות הבצל יש רעל חריף הפוגע בבעלי החיים אך לא בצמח עצמו. ושלישית, במיוחד לאלה שעדיין מעיזים לנגוס בעליו

הירוקים, הוא אוגר ברקמות עליו מחטים זעירים הפוצעים אותם וגורמים להם לא להתקרב אליו יותר. בסיכומו שלו יום, החצב מנצח במלחמה הזאת, למרות שבמקרים נדירים הוא נאכל מעט. הבצל של החצב הוא הגדול בבצלים של צמחי-הבר בארץ, ללא כל מתחרים. קוטרו עשוי להגיע עד 25 ס"מ. הוא בנוי מעלים מעובים שמתפתחים מתחת לאדמה. בחורף הוא מוציא את עליו הירוקים והבשרניים, שם הוא אוגר את כל מזונו למהלך כל השנה, לעיתים העלים שלו יוצאים אפילו לפני היורה, כלומר הוא לא מתבסס על הגשם והרבה פעמים העלים שלו נראים כמו איים ירוקים בין כל הצמחים שטרם התחילו להתחדש. אחרי קמילת העלים בסוף החורף הוא נכנס לתרדמת קיץ. כמו שפתחתי ואמרתי, הופעת החצב היא בשורה מובהקת למעבר מהקיץ לסתיו. בתרבות העברית הוא מוזכר אינספור פעמים. החצב פורח יחידי בתקופת ראש השנה ותחילת שנת הלימודים ובכך הוא מסמל פריחה והתחדשות, למרות שהנוף מסביבו בארץ עדיין יבש וצחיח. אנחנו לומדים על הקשר בין הסתיו לחצב עוד בגן הילדים דרך המון שירים כמו: בשיר תשרי/ רחל שפירא, בראש השנה/ נעמי

שמר ובשיעור מולדת/ עלי מוהר ועוד רבים וטובים. שיר אחד על חצב שאהוב עליי במיוחד הוא "כמו חצב" של נעמי שמר, המתאר איך החצב ואנחנו מחכים לשינוי, העומד בפתח עם תחילת הגשמים, איך אנחנו כמו החצב מחכים להתחדשות שמגיעה עם הגשם. אני מקווה שהשינוי הזה יגיע במהרה ושתהיה לנו שנה טובה מלאה בחצבים פורחים בגשמים מבורכים ובהתחלות חדשות וטובות!!

כמו חצב / נעמי שמר

כמו חצב להתבצר
במעבה האדמה
ולחכות לסיימה
של העונה הכי חמה
ואחר כך להתמר
וכעמוד עשן לבן
שמועה טובה להעביר
שהחגים כבר באוויר

וכמו ענן להתגשם
מעל חלקת שדה ריקה
ולהביא לרגבים
את הבשורה הירוקה

שוברי הרוח מנסים
לשמור עלי מן הבאות
במעבה הפרדסים -
אמרו מתי קץ הפלאות
אמרו מתי קץ הימים
הלא מדבריות שלמים
יש לעבור במחי כנף
שבין הקיץ והסתיו

ציפור השיר הפעוטה
שהסופה אותה גרשה
ובלבלה את מסלולה
מיבשה ליבשה
ציפור טסה, נעלסה
על תורן של ספינת משא
בהגיעך עדי אובד
למדי אותי להישרד

**חצבים פורחים בירדן ההררי, סתיו 2013
צילום- בית ספר שדה גליל**